

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ГЛОБА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF GLOBA v. UKRAINE)**

(Заява № 15729/07)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

5 липня 2012 року

ОСТАТОЧНЕ

19/11/2012

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Глоба проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Дін Шпільманн (*Dean Spielmann*), Голова,
Марк Віллігер (*Mark Villiger*),
Карел Юнгвірт (*Karel Jungwiert*),
Бошт'ян М. Зупанчіч (*Boštjan M. Zupančič*),
Енн Пауер-Форд (*Ann Power-Forde*),
Ганна Юдківська (*Ganna Yudkivska*),
Ангеліка Нуссбергер (*Angelika Nußberger*), судді,
та Клаудія Вестердік (*Claudia Westerdiek*), Секретар секції,
після обговорення за зачиненими дверима 12 червня 2012 року
постановляє таке рішення, яке було ухвалено у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа була розпочата за заявою (№ 15729/07), яку 20 березня 2007 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) громадянин України пан Іван Михайлович Глоба (далі — заявник).
2. Уряд України (далі — Уряд) представляла його Уповноважений — пані Валерія Лутковська.
3. Заявник стверджував, що тривалість провадження у житловому спорі була надмірною.
4. 2 листопада 2010 року про заяву було повідомлено Уряд.

ФАКТИ**ОБСТАВИНИ СПРАВИ**

5. Заявник народився у 1949 році та проживає у селищі Куликове Полтавської області.

А. Житловий спір

6. На час подій заявник працював у колективному сільськогосподарському підприємстві, в майні якого держава не мала частки. Підприємство мало власний житловий будинок, в якому проживали його працівники або члени. Оскільки для заявника не було вільної квартири, він був першим у черзі. Коли з'явилася квартира, рішенням підприємства від 18 серпня 1995 року цю квартиру було

надано в оренду двом приватним особам, які знаходилися у черзі за заявником. У той же день, ґрунтуючись на цьому рішенні, Куликівська сільська Рада народних депутатів Полтавського району (далі — сільрада) видала ордер на квартиру на ім'я цих осіб.

7. У листопаді 1995 року заявник звернувся до Ленінського районного суду міста Полтави (далі — Ленінський суд) із позовом до сільради, цих осіб та підприємства. Він вимагав визнання ордера недійсним.

8. 10 березня 1999 року Ленінський суд частково задовольнив позов заявника, встановивши, що він мав право на оренду квартири, оскільки відповідно до внутрішніх норм підприємства та національного законодавства він мав перевагу перед іншими особами щодо зайняття квартири. Суд зобов'язав виселити цих осіб із квартири, а підприємство — віддати квартиру заявникові та запропонувати виселеним особам інше житлове приміщення. 8 квітня 1999 року Полтавський обласний суд (з червня 2001 року — апеляційний суд Полтавської області (далі — апеляційний суд)) залишив без змін рішення від 10 березня 1999 року і воно набрало законної сили.

9. 26 січня 2000 року заявник звернувся до Генерального прокурора з клопотанням втрутитися шляхом внесення протесту на ці судові рішення. 4 лютого 2000 року Президія апеляційного суду, розглянувши протест, змінила рішення судів нижчих інстанцій в частині розмірів житлового приміщення, яке мало бути надане приватним особам.

В. Виконання рішення

10. 12 грудня 2000 року Ленінський суд залишив без задоволення заяви заявника щодо роз'яснення рішення від 10 березня 1999 року. Заявник не оскаржував цього рішення.

11. Відділ державної виконавчої служби Октябрського району міста Полтави (далі — державна виконавча служба) двічі відмовляв у відкритті виконавчого провадження через недоліки виконавчих листів на виконання рішення від 10 березня 1999 року, проте зрештою відкрив провадження 8 лютого 2001 року. У подальшому державна виконавча служба кілька разів зверталася до Ленінського суду з клопотанням про роз'яснення рішення, про яке йдеться, оскільки, на її думку, воно не було достатньо зрозумілим для цілей виконання.

12. 4 вересня 2002 року сільрада вирішила прийняти на баланс певні об'єкти, включаючи житловий будинок підприємства, яке на той час перебувало у процесі ліквідації.

13. 24 грудня 2002 року державна виконавча служба, ґрунтуючись на цьому рішенні, замінила сторону виконавчого провадження з підприємства-боржника на сільраду та зобов'язала Голову сільради виконувати судові рішення. У подальшому, через невиконання

судового рішення, державна виконавча служба двічі накладала на Голову сільради штраф. Останній оскаржив ці постанови до Октябрського районного суду міста Полтави, який 1 жовтня 2004 року визнав їх законними та обґрунтованими, але скасував накладення штрафів на тій підставі, що боржник не виконував судові рішення через відсутність належного житлового приміщення. Сторони провадження не оскаржували цього рішення.

14. Тим часом 29 вересня 2004 року сільрада дозволила приватним особам приватизувати квартиру, про яку йдеться.

15. 14 березня 2005 року Ленінський суд відмовив у задоволенні клопотань державної виконавчої служби та заявника щодо зміни способу виконання судового рішення. 7 червня 2005 року апеляційний суд залишив без змін рішення суду першої інстанції, встановивши, що державна виконавча служба не виконала судові рішення, не наклавши арешт на квартиру, що призвело до її приватизації, а також не вживши жодних заходів щодо сільради. 4 квітня 2006 року це рішення було залишене без змін Верховним Судом України.

16. 16 лютого 2009 року Ленінський суд відмовив у задоволенні клопотання заявника щодо зміни способу виконання судового рішення. Він встановив, що судові рішення не було виконано тому, що мешканці квартири приватизували її, а сільрада не надала іншого житлового приміщення на заміну. Суди вищих інстанцій залишили скарги заявника без розгляду, оскільки ухвала від 16 лютого 2009 року не могла бути оскаржена.

17. У квартирі, про яку йдеться, продовжують проживати приватні особи. Як стверджує Уряд, заявник зараз мешкає в іншій квартирі, яку у невизначену дату йому надало підприємство. Як стверджує заявник, з 2000 року йому не пропонували жодного житлового приміщення.

С. Провадження щодо державної виконавчої служби

18. 27 липня 2006 року заявник звернувся до Ленінського суду з позовом, стверджуючи, що при відкритті виконавчого провадження державна виконавча служба не наклала арешт на квартиру, про яку йдеться. Він просив суд вжити заходів щодо державної виконавчої служби, щоб вона могла виконати судові рішення та подати від імені заявника вимогу щодо визнання приватизації квартири недійсною. 11 січня 2007 року суд відмовив у задоволенні позову, встановивши, що вимоги заявника щодо судового захисту були необґрунтованими по суті. Він також встановив, що державна виконавча служба не вжила усіх можливих заходів для того, щоб забезпечити виконання судового рішення, відкриваючи виконавче провадження, але у подальшому вона шукала шляхи та вживала заходів для його виконання. 6 березня та 19 листопада 2007 року відповідно апеляційний суд та Верховний Суд залишили без змін рішення від 11 січня 2007 року.

19. Останньою постановою державної виконавчої служби від 30 вересня 2008 року виконавче провадження було закінчено, при цьому судові рішення від 10 березня 1999 року залишалися невиконаними. Заявник оскаржив цю постанову. 4 листопада 2008 року Ленінський суд залишив постанову без змін, встановивши, зокрема, що державна виконавча служба зверталася з клопотанням щодо порушення кримінальної справи стосовно Голови сільради та не мала інших можливостей виконати судові рішення. 11 грудня 2008 року апеляційний суд залишив ухвалу від 4 листопада 2008 року без змін. Сторони провадження не оскаржували цього рішення.

ПРАВО

I. СКАРГА ЩОДО ТРИВАЛОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ

20. Заявник скаржився на те, що провадження щодо житлового спору було надмірно тривалим і що судові рішення від 10 березня 1999 року залишилися невиконаними. Він посилався на пункт 1 статті 6 Конвенції, який у відповідній частині зазначає таке:

«Кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, ..., який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...».

A. Прийнятність

21. Суд зазначає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції. Він також зазначає, що вона не є непринятною з будь-яких інших підстав. Тому вона повинна бути визнана прийнятною.

B. Суть

22. Заявник підтримав свою скаргу. Він вказував, що не зміг реалізувати своє право користування квартирою, оскільки державна виконавча служба недбало поставилася до виконання своїх обов'язків, а сільрада дозволила приватизацію квартири і не запропонувала йому жодного рівноцінного житлового приміщення.

23. Уряд стверджував, що період, який має братися до уваги, розпочався лише 11 вересня 1997 року, коли Україною було визнано право на подання індивідуальних заяв.

24. Суд відзначає, що провадження по суті скарги заявника розпочалося у листопаді 1995 року. Воно закінчилося ухваленням Ленінським судом рішення від 10 березня 1999 року, яке набрало

законної сили 8 квітня 1999 року, коли апеляційний суд залишив його без змін (див. пункт 8 вище). Це рішення залишилося невиконаним, тому тривалість його виконання залишається основним питанням.

25. Уряд стверджував, що скаргу заявника щодо житлового спору було розглянуто без зайвих затримок і що державна виконавча служба вжила усіх можливих заходів для виконання судового рішення від 10 березня 1999 року. Той факт, що судове рішення залишилося невиконаним, був спричинений відсутністю у сільради доступного житлового приміщення.

26. Суд повторює, що пункт 1 статті 6 Конвенції, *inter alia*, захищає виконання остаточних судових рішень, які у державах, що визнали верховенство права, не можуть залишатися невиконаними на шкоду одній зі сторін. Відповідно виконанню судового рішення не можна перешкоджати, відмовляти у виконанні або надмірно його затримувати (див., наприклад, рішення від 19 березня 1997 року у справі «*Горнсбі проти Греції*» (*Hornsby v. Greece*), Reports 1997-II, п. 40; рішення у справі «*Бурдов проти Росії*» (*Burdov v. Russia*), заява № 59498/00, п. 34, ECHR 2002-III, та рішення від 6 березня 2003 року у справі «*Ясюнієне проти Литви*» (*Jasiūnienė v. Lithuania*), заява № 41510/98, п. 27). Держава зобов'язана організувати систему виконання судових рішень, яка буде ефективною як за законодавством, так і на практиці (див. рішення від 7 червня 2005 року у справі «*Фуклев проти України*» (*Fuklev v. Ukraine*), заява № 71186/01, п. 84).

27. Також Суд зазначає, що саме на державу покладається обов'язок вжиття у межах її компетенції усіх необхідних кроків для того, щоб виконати остаточне рішення суду та, діючи таким чином, забезпечити ефективне залучення усього її апарату. Не зробивши цього, вона не виконає вимоги, що містяться у пункті 1 статті 6 Конвенції. Насамкінець, Суд повторює, що сама природа виконавчого провадження вимагає оперативності (див. рішення у справі «*Comingersoll S.A. проти Португалії*» (*Comingersoll S.A. v. Portugal*) [ВП], заява № 35382/97, п. 23, ECHR 2000-IV).

28. У цій заяві до провадження були залучені заявник, дві приватні особи, підприємство приватної форми власності та орган місцевого самоврядування. Незважаючи на те, що 4 лютого 2000 року у порядку нагляду до рішення були внесені певні зміни, висновки судів нижчих інстанцій тією мірою, якою це стосувалося заявника, залишилися незмінними: приватні особи мали бути виселені з квартири, а підприємство мало надати заявникові звільнену квартиру (див. пункт 8 вище). Після закінчення судового провадження обов'язком держави були лише організація та належне здійснення виконавчого провадження з метою забезпечення того, щоб приватні особи були виселені, а заявник міг зайняти квартиру. З огляду на те, що він не міг зробити цього (див. пункти 16, 17 та 19 вище), Суд повинен

встановити, чи може відповідальність за це бути покладена на державу, та, відповідно, чи були затримки спричинені державними органами.

29. Суд зазначає, що з 8 квітня 1999 року, дати остаточного рішення, до 8 лютого 2001 року, коли було відкрито виконавче провадження, рішення підлягало виконанню державною виконавчою службою. Через недоліки у виконавчому листі (див. пункт 11 вище) фактично воно не було виконано. Відповідальність за цю затримку безумовно покладається на державу.

30. 7 червня 2005 року апеляційний суд залишив без змін рішення Ленінського суду від 14 березня 2005 року, встановивши (що у подальшому також було підтверджено Верховним Судом), що державна виконавча служба не виконала судове рішення, не наклавши арешт на квартиру та не вживши жодних заходів стосовно сільради (див. пункт 15 вище). Таким чином, відповідальність за затримку з 8 лютого 2001 року до 4 березня 2005 року також покладається на державу.

31. Суд також зазначає, що 1 жовтня 2004 року суд підтвердив заміну підприємства-боржника на орган місцевого самоврядування, в результаті чого не пізніше цієї дати обов'язком держави стали не лише організація та належне здійснення виконавчого провадження, але й виконання судових рішень (див. пункт 13 вище). Проте судові рішення від 8 квітня 1999 року залишилися невиконаними через приватизацію квартири її мешканцями та відсутність у органів місцевого самоврядування рівноцінного житлового приміщення (див. пункти 13 та 16 вище). Суд не розмірковуватиме щодо того, якою мірою приватизація квартири вплинула на тривалість провадження, оскільки у будь-якому випадку зрозуміло, що судові рішення залишається невиконаними також у результаті відсутності у органів місцевого самоврядування житлових приміщень. Оскільки відсутність коштів не може виправдати невиконання органами влади судового рішення, прийнятого проти них, відповідальність за тривалість провадження після 1 жовтня 2004 року покладається на державу, навіть незважаючи на те, що заявник не оскаржував судові рішення, які залишали в силі останню постанову державної виконавчої служби, якою вона закрила виконавче провадження (див. пункт 19 вище). Залишається невизначеним те, як поведінка мешканців квартири, про яку йдеться, вплинула на тривалість провадження після 1 жовтня 2004 року.

32. У результаті цього тривалість провадження по суті скарги заявника разом із виконанням остаточного рішення становила понад чотирнадцять років, з яких відповідальність за затримку у понад дванадцять років покладається на державу.

33. Відповідно було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 8 КОНВЕНЦІЇ

34. Заявник скаржився на порушення його права на житло у зв'язку з тривалістю провадження щодо житлового спору та невиконанням органами влади постановленого на його користь судового рішення, яке набрало законної сили. Він посилався на статтю 8 Конвенції, яка зазначає таке:

«1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб».

35. Уряд стверджував, що заявник прагнув не отримати житло, а покращити житлові умови, оскільки він уже проживав у квартирі, наданій підприємством.

36. Заявник наполягав на тому, що судові рішення, про яке йдеться, залишилися невиконаними і його житлові умови не було покращено.

37. Суд повторює, що «житло» — самостійне поняття, яке не залежить від класифікації за національним законодавством. Питання про те, чи є конкретне приміщення «житлом», яке захищається пунктом 1 статті 8 Конвенції, залежатиме від фактичних обставин, а саме — існування достатнього та тривалого зв'язку з певним місцем (див. рішення від 25 вересня 1996 року у справі *«Баклі проти Сполученого Королівства»* (*Buckley v. the United Kingdom*), Reports 1996-IV, пп. 52–54, та рішення у справі *«Прокопович проти Росії»* (*Prokopovich v. Russia*), заява № 58255/00, п. 36, ECHR 2004-XI (витяги)). Суд також повторює, що стаття 8 Конвенції лише захищає право особи на повагу до її існуючого житла (див., наприклад, ухвалу щодо прийнятності у справі *«Струн'як та інші проти Хорватії»* (*Strunjak and Others v. Croatia*), заява № 46934/99, ECHR 2000-X). Більш того, Конвенцію не можна тлумачити як таку, що надає особі право користуватися будь-яким існуючим рівнем життя (див. ухвалу щодо прийнятності у справі *«Василевський проти Польщі»* (*Wasilewski v. Poland*), заява № 32734/96).

38. В ухвалі щодо прийнятності від 12 січня 2006 року у справі *«Акімова проти Азербайджану»* (*Akimova v. Azerbaijan*), заява № 19853/03, Суд встановив, що саме лише прагнення заявниці переселитися у житлове приміщення в майбутньому, за відсутності будь-якого істотного зв'язку з ним, не є достатньою підставою для того, щоб вважати, що це було її «житло» у розумінні статті 8 Конвенції. Зокрема, заявниця ніколи не володіла цим житловим

приміщенням, ніколи не жила там протягом якогось періоду часу і не ввозила туди свої речі, тоді як його мешканець був єдиним, хто зробив його своїм житлом, навіть, як стверджується, без законного на те права. Крім того, виявилось, що вона вже створила своє «житло» у місці, де вона жила зі своїми родичами.

39. У цій справі заявник мав захищене законом право вселитися та проживати у квартирі (див. пункт 8 вище). Проте він так і не зміг вселитися в квартиру або ввезти туди свої особисті речі, оскільки її мешканці зробили її своїм житлом (див. пункт 17 вище). Уряд стверджував, що заявник проживав у іншій квартирі, яку йому вже надало підприємство. Заявник не оспорував цього твердження, лише скаржачись на те, що не було покращення його житлових умов, тому він зробив своїм «житлом» іншу квартиру.

40. Таким чином, Суд вважає, що навіть якщо заявник і мав захищене законом права вселитися та проживати у квартирі, про яку йдеться, вона не стала його «житлом» у розумінні статті 8 Конвенції.

41. Із цього випливає, що ця скарга є явно необґрунтованою і має бути відхилена відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

III. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ

42. Насамкінець заявник скаржився за пунктом 1 статті 6 Конвенції на результати та несправедливість провадження у житловому спорі та на провадження, що закінчилося ухвалою Ленінського суду від 12 грудня 2000 року і рішенням Октябрського суду від 1 жовтня 2004 року. Не посилаючись на жодні положення Конвенції, він скаржився на те, що рішення судів вищих інстанцій, якими йому було відмовлено у розгляді його скарги на ухвалу Ленінського суду від 16 лютого 2009 року, були незаконними.

43. Уважно розглянувши ці скарги заявника з урахуванням усіх наявних у нього матеріалів та в тій мірі, в якій вони охоплюються його компетенцією, Суд визнає, що вони не виявляють жодних ознак порушення прав і свобод, які гарантуються Конвенцією.

44. Із цього випливає, що ця частина заяви має бути визнана неприйнятною як явно необґрунтована відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

45. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове

відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

А. Шкода

46. Заявник вимагав 8000 євро відшкодування моральної шкоди, завданої надмірною тривалістю провадження щодо його житлового позову. Він також вимагав 37 355 євро відшкодування матеріальної шкоди як компенсацію вартості квартири, реалізувати право володіння якою він так і не міг.

47. Уряд стверджував, що вимога щодо відшкодування матеріальної шкоди була необґрунтованою, а вирішення питання відшкодування моральної шкоди залишив на розсуд Суду.

48. По-перше, Суд, належним чином врахувавши свої висновки у цій справі, зазначає, що найвідповіднішою формою відшкодування буде виконання судового рішення від 10 березня 1999 року, яким було підтверджено право заявника на оренду квартири. Таким чином, заявник буде, на скільки це можливо, повернутий у становище, яке мав до порушення статті 6 Конвенції (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Гладішева проти Росії» (*Gladysheva v. Russia*), заява № 7097/10, п. 106). Крім того, Суд не має жодних сумнівів у тому, що заявник зазнав страждань та розчарування через встановлені порушення. Здійснюючи оцінку на засадах справедливості, він присуджує заявнику 5000 євро відшкодування моральної шкоди.

В. Судові та інші витрати

49. Заявник також вимагав 200 євро компенсації своїх витрат на поїздки до національних судів і до державної виконавчої служби. Він подав документ, що засвідчує вартість поїздки з селища Куликове до Полтави. Він також вимагав 588 євро компенсації судових та інших витрат, понесених ним у ході провадження в Суді. Він надав рахунки юриста на цю суму.

50. Уряд заперечував проти вимог заявника.

51. Відповідно до практики Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їх розмір — обґрунтованим. У цій справі заявник не надав жодних документів на підтвердження своїх дорожніх та інших витрат. Більш того, при тому, що заявник надав документ, який підтверджує оплату ним юридичних послуг, ані відповідного договору, ані документу, що містить детальний перелік цих послуг, немає. У будь-якому випадку, 25 листопада 2010 року заявник висловив бажання самостійно представляти свою справу у Суді, що було дозволено. З огляду на ці обставини Суд відхиляє вимогу

заявника щодо компенсації судових та інших витрат, понесених в рамках провадження в національних судах та у Суді.

С. Пеня

52. Суд вважає за належне призначити пеню виходячи з граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скаргу щодо надмірної тривалості провадження щодо житлового позову прийнятною, а решту скарг у заяві — неприйнятною.

2. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з тривалістю провадження.

3. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникові 5000 (п'ять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом станом на день здійснення платежу;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену вище суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, що діятиме в цей період, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

4. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 5 липня 2012 року відповідно до пунктів 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
(Claudia Westerdiek)
Секретар

Дін ШПІЛЬМАНН
(Dean Spielmann)
Голова

